

Hamardame fant dagbok fra tysk fangeleir

FANT DAGBOKA: Randi Kolstad fant mannens dagbok da hun bladde i noen gamle papirer. Nå er den utgitt omtrent som hun fant den.

Birgers rystende krigsopplevelser

Den 30. desember 1944: Et skjønt vær. Første juledag ble det hengt to stykker ved siden av juletreet under appellen i hovedleiren. De hang i galgen hele dagen til skrekk og advarsel. Fått tre pakker fra hjemmet. Det er satt inn med en voldsom snøstorm. 23 år gamle Birger Kolstad fra Hamar

AV
ELISABETH B. ELLINGSEN

17. august 1943 ble den 23 år gamle Birger Kolstad arrestert av tyskerne. Årsak: han var politikonstabel. Tyskerne ønsket å vise sin makt over politiet, og arresterte 500 politimenn. Unge Birger hadde vært med på illegalt arbeid, men det fikk tyskerne aldri greie på. Likevel bar det rett til Grini, og deretter til fangeleiren Stutthof ved Danzig i nåværende Polen. Hele tiden skrev han dagbok om alt som skjedde med ham og andre. Boka gjemte han i madrassen, men hver dag hadde han den framme og skrev i den. Som ved et under klarte han å holde den skjult for nazi-vokterne i de to årene han var i leiren.

Uvisshet

23-åringen visste ikke hva som ville skje med ham. Stadig ble noen drept, og gjennom gittergjerdet så han de mest grusomme massakre av jøder.

Den 2. januar 1945: Kaldt, overskyet vær. Vært på arbeide idag. Har vært i skogkommandoen og bært ved. En hård jobb, og med 1 1/2 timers marsj til arbeidsplassen. Det dør omtrent 150 stykker for dagen i hoved-

leiren. Så idag at dem kom med et lass lik, dette ble brutalt kastet ned på en lem hvor disse gled rett i ovnen. Enkelte av disse var det liv i, så en kvinne reise seg opp, og da hun fikk se hvor det bar hen satte hun i et skrik som gikk gjennom marg og bein. Forferdelig syn.

Gasskammer

Politifolkene fra Norge ble behandlet ganske pent i forhold til mange andre fanger. Tyskerne ønsket de skulle verve seg til tjeneste for nazistene. Dagboka forteller at de en gang fikk beskjed om å verve seg, ellers ble det gasskammeret på alle sammen. Alle sa nei. Etter dette ble forholdene betraktelig dårligere. De levde stadig under psykisk press, og ingen visste hva som ville skje med dem.

Den 19. mars slutter dagboka brått. Det var ikke lenger mulig for Birger å skrive. Krigen nærmer seg slutten, og Himmler ga ordre om at alle fanger skulle drepes. For Birger begynte et åtte dagers mareritt i en lekter stappfull av fanger. Lekteren skulle sprenges i lufta, men de kom seg unna og ble reddet av britene 3. mai. Den 1.85 høye Birger veide da 45 kilo. Et ubeskrivelig mareritt var over.

satt i fangeleiren Stutthof i Tyskland og skrev dagbok. Etter krigen snakket Birger aldri om sine rystende opplevelser. 15 år etter hans død fant kona Randi dagboka. Nå er den utgitt som bok.

Året etter traff han Randi, som han senere skulle gifte seg med. Før de giftet seg fortalte han om oppholdet i fangeleiren. Senere snakket han aldri om hverken det eller om dagboka.

— Jeg tror dagboka ble en form for terapi. Han bearbeidet hendelsene der og da, og det gjorde oppholdet lettere for ham. Han tømte seg, sier Randi. For 15 år siden døde Birger, etter å ha jobbet som politimann i Hamar hele livet. For en stund siden satt Randi og så gjennom noen gamle papirer, og fant Birgers

dagbok som hadde ligget gjemt i mange år.

Hun bestemte seg for at dette vitnesbyrdet om krigens hendelser ikke skulle bli glemt, derfor er dagboka redigert av historiker Berit Nøkleby og utgitt på Lokalhistorisk Forlag.

— Det som skiller boka fra annen krigslitteratur er at den er skrevet mens det skjedde, sier Randi Kolstad. — Nevning av henrettelser og middagsmat i samme setning gir et bilde av hvor sløve folk blir i et slikt helvete. Derfor må det aldri skje igjen!

POLITIMANN: Birger Kolstad fra Hamar var 23 år da han ble arrestert av tyskerne. Årsaken var at han var politikonstabel.

